

РОЗДІЛ 2

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

УДК 347.44(477)

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВЧИНЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ

GENERAL RULES FOR NOTARIAL ACTS

Дениськ Н.М.,
викладач*Міжнародний гуманітарний університет*

Актуальністю даної статті є те, що для нормальної життєдіяльності фізичній особі потрібна як правоздатність, так і дієздатність, без них ми не змогли б зробити зовсім нічого, нічого придбати, заповісти, оскаржити чи набути, звісно, без нотаріальних органів також цього не відбувалося б, без виконання ними своїх обов'язків при вчиненні нотаріальних дій, при недотриманні встановлених законодавством норм, правил, інструкцій.

Ключові слова: нотаріус, законодавство, реєстрація, оформлення, нотаріальна дія, юридична сила, нотаріальний округ.

Актуальностью данной статьи является то, что для нормальной жизнедеятельности физическому лицу нужна как правоспособность, так и дееспособность, без них мы не смогли бы сделать совсем ничего, ничего приобрести, завещать, обжаловать, конечно, без нотариальных органов также этого не происходило бы, без выполнения ими своих обязанностей при совершении нотариальных действий, при несоблюдении установленных законодательством норм, правил, инструкций.

Ключевые слова: нотариус, законодательство, регистрация, оформление, нотариальное действие, юридическая сила, нотариальный округ.

The role of the notariate in legal provision of economic relations is confirmed by world practice.

Activities of notaries significantly affect various aspects of public life. The quality of his work depends the normal functioning of civil transactions of the country, the effectiveness of protection of property rights and legitimate interests of citizens and organizations that never loses its relevance in our country.

People daily enter into legal relations. Most often these relations are civil law character.

The current notary law does not the definition of notarial acts, although this term is widely used. Under a notary's act is understood as the identity of the indisputable rights and facts of legal significance, as well as other actions aimed at extrajudicial protection of the rights and interests of persons relating to the powers of notary bodies. In addition, the notarial act is a separate act of the notary or other authorized person, the Commission of which is not entrepreneurial, does not aim at profit, and it is in the interest of the person seeking notarial action.

Notaries and other officials making notarial actions in order and in compliance with the rules established by current legislation and norms of international law and international agreements. The rules of performance and registration of notarial acts, the legal effect of the acts are the same for public and private notaries. Of course, separate notarial actions have different set of requirements to commit them, but there are some General rules of notarial activity.

Committed notarial act is an undisputed fact that requires no further evidence in court.

Consequently, strict government requirements, financial barriers and legal uncertainty, it can be concluded that the issue of Ukraine's transition to the system of the International Union of Latin notaries will not soon be resolved.

The path that goes to the Notariat of Ukraine in its development is not easy. But to us this same way and was notary of different countries. And their experience in building a notarial system needs to take into account.

Key words: notary, legislation, registration, registration, notarial act, validity, notarial district.

Роль нотаріату у правовому забезпеченні економічних відносин підтверджено світовою практикою.

Діяльність нотаріату відчутно впливає на різні аспекти суспільного життя країни. Від якості його роботи залежать нормальне функціонування цивільного обороту країни, ефективність охорони й захисту майнових прав та законних інтересів громадян і організацій, що ніколи не втрачає актуальності в нашій країні.

У чинному нотаріальному законодавстві не надається визначення поняття нотаріальної дії, хоча цей термін широко використовується. Під нотаріальною дією розуміється посвідчення безспірних прав та фактів, що мають юридичне значення, а також вчинення інших дій, спрямованих на позасудову охорону прав та інтересів осіб, що належать до повноважень нотаріальних органів. Окрім того, нотаріальна дія є окремою дією нотаріуса чи іншої уповноваженої особи, вчинення якої не є підприємницькою діяльністю, не має на меті одержання прибутку та здійснюється в інтересах особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії.

Вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на такі категорії осіб: державні (у державних нотаріальних кон-

торах та архівах) та приватні нотаріуси; посадові особи виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад народних депутатів; консульські установи і дипломатичні представництва України, а також головні лікарі лікарні, їх заступники по медичній частині, чергові лікарі, начальники госпіталів, директор і головний лікар будинку для осіб похилого віку та інвалідів, капітани суден, командири військових частин, начальники установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, начальники експедицій. Нотаріуси та інші посадові особи вчиняють нотаріальні дії в порядку та з дотриманням правил, встановлених чинним законодавством, а також норм міжнародного права та міждержавних угод. Правила вчинення та реєстрації нотаріальних дій, юридична сила актів є однаковими для державних та приватних нотаріусів. Звичайно, окремі нотаріальні дії різняться сукупністю вимог до їх вчинення, але існують певні загальні правила нотаріального провадження, до яких слід віднести:

1. Вчинена нотаріальна дія є безспірним фактом, що не потребує додаткового доказу в суді, інших органів державної влади та місцевого самоврядування, а також на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми

власності, якщо рішенням суду, що вступило в законну силу, не було встановлено іншого.

2. Нотаріальні дії вчиняються в приміщенні нотаріальної контори, в державному нотаріальному архіві, приміщенні, яке є робочим місцем приватного нотаріуса, в приміщенні виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради народних депутатів.

В окремих випадках, коли громадянин не може з'явитися в зазначене приміщення, а також, коли того вимагають особливості посвідчуваної угоди, нотаріальні дії можуть бути вчинені поза вказаними приміщеннями, але в межах діяльності нотаріуса – нотаріального округу. Нотаріус не вправі здійснювати нотаріальну діяльність за межами свого нотаріального округу.

Нотаріальний округ – це територія, в межах якої приватний нотаріус здійснює нотаріальну діяльність і має нотаріальне бюро (контору).

Нотаріальні округи визначаються відповідно до адміністративно-територіального устрою України. В містах з районним поділом, округом діяльності нотаріуса є вся територія міста. Перелік нотаріальних округів, а також кількість нотаріусів у кожному нотаріальному окрузі затверджує Міністерство юстиції України.

Якщо нотаріальна дія вчиняється поза приміщенням нотаріальної контори, державного нотаріального архіву, чи поза приміщенням, яке є робочим місцем приватного нотаріуса, в посвідчувальному написі і в реєстрі нотаріальних дій записується місце вчинення нотаріальної дії (на дому, в лікарні, на підприємстві, в установі, організації та ін.) із зазначенням адреси, а також причини, з яких нотаріальна дія була вчинена поза вказаними приміщеннями.

Потреба у вчиненні нотаріальних дій поза приміщенням нотаріальної контори державного нотаріального архіву, чи поза приміщенням, яке є робочим місцем приватного нотаріуса виникає в більшості випадків з поважних причин, до яких можна віднести захворювання, інвалідність, похилий вік особи, яка звертається до нотаріуса. На практиці таким чином найчастіше посвідчуються заповіти, договори довічного утримання, дарування, довіреності. Слід відзначити, що в такому випадку нотаріусу відшкодовуються фактичні транспортні витрати, здійсненні ним для виїзду у зазначене місце.

3. За загальним правилом, нотаріальні дії вчиняються після їх оплати в день подачі нотаріусу всіх необхідних документів. Однак за певних обставин можливе відкладення чи зупинення вчинення нотаріальної дії.

Відкладення нотаріальної дії можливе з ініціативи нотаріуса чи іншої уповноваженої на те особи, а також з ініціативи заінтересованих осіб.

Підставами для відкладення вчинення нотаріальної дії з ініціативи нотаріуса є:

1. Необхідність витребування додаткових відомостей, або документів від громадян, посадових осіб, підприємств, установ і організацій. У такий спосіб нотаріуси сприяють додержанню принципів законності та об'єктивності вчинення нотаріальних дій, допомагають громадянам та юридичним особам у здійсненні їхніх законних прав та інтер-

есів. У деяких випадках подання необхідних документів вимагається нотаріусом від громадянина, що звертається за вчиненням нотаріальної дії, що іноді ускладнюється рядом обставин.

Наприклад, орган РАЦСу відмовляється видати свідоцтво про смерть спадкоємцеві, який не є родичем померлого; деякі документи взагалі не видаються на руки заінтересованим особам.

Згідно з чинним Законом України «Про нотаріат» для витребування відомостей і документів нотаріус указує відповідний термін – місячний строк, протягом якого він має одержати відомості й документи.

2. Направлення документів на експертизу, якщо у нотаріуса виникають сумніви щодо достовірності документів.

3. Необхідність впевнитись у відсутності у заінтересованих осіб заперечень проти вчинення цієї дії, наприклад, коли відповідно до закону нотаріус повинен отримати згоду інших співвласників на відчуження одним із співвласників частки свого майна.

В будь-якому випадку строк, на який відкладається вчинення нотаріальної дії, не може перевищувати одного місяця.

За заявою заінтересованої особи, яка бажає звернутися до суду для оспорювання права або факту, про посвідчення якого просить інша заінтересована особа, вчинення нотаріальної дії повинно бути відкладено на строк не більше десяти днів. Якщо за цей строк від суду не буде одержано повідомлення про надходження заяви, нотаріальна дія повинна бути вчинена.

У разі одержання від суду повідомлення про надходження заяви заінтересованої особи, яка оспорує право або факт, про посвідчення якого просить інша заінтересована особа, вчинення нотаріальної дії зупиняється до вирішення справи судом і набуття чинності рішення суду.

Перелік підстав для відкладення вчинення нотаріальної дії не є вичерпним – законодавством України можуть бути встановлені й інші підстави для відкладення і зупинення нотаріальних дій.

Закон України «Про нотаріат» не вказує, як слід нотаріусові процесуально оформити відкладення і зупинення нотаріальної дії. Необхідність процесуального оформлення цих дій нотаріуса можна обґрунтувати тим, що таке оформлення буде застереженням для подання на нотаріуса необґрунтованих скарг з боку заінтересованих осіб, до того ж це буде полегшувати і організувати роботу нотаріуса. Винесення письмової постанови з обґрунтуванням підстав відкладення і зупинення вчинення нотаріальної дії буде найбільш доцільним процесуальним оформленням цих дій.

Зважаючи на викладену інформацію, жорсткі державні вимоги, фінансові бар'єри та законодавчу невизначеність, можна дійти висновку, що питання переходу України до системи Міжнародного союзу латинського нотаріату ще не скоро буде вирішене.

Той шлях, яким іде нотаріат України у своєму розвитку, є нелегким. Але до нас цим самим шляхом йшли нотаріати різних країн. І їхній досвід у побудові нотаріальної системи треба прийняти до уваги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про нотаріат : Закон України від 02 вересня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
3. Про затвердження Положення про порядок надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру : Наказ Міністерства юстиції України від 04 січня 1998 року № 3/5 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 5. – Ст. 198.
4. Йемма А. Нотаріат в умовах ринкової економіки / А. Йемма. – № 17–18. – 1992.
5. Єрух А. М. Довідник нотаріуса : запитання і відповіді / А. М. Єрух, О. М. Козьяков, Н. В. Круковес / Відп. ред. Станік С. Р. – К. : Істина, 2000.
6. Комаров В. В. Нотаріат і нотаріальний процес : Підручник / В. В. Комаров, В. В. Баранкова. – Харків, 2000.
7. Комарова В. В. Нотаріат в Україні : Підручник / В. В. Комарова. – К. : Юрінком Інтер, 2006.
8. Кондратенко М. І. Законодавство України про нотаріат / М. І. Кондратенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006.
9. Радзівська Л. К. Нотаріат в Україні : навчальний посібник / Л. К. Радзівська, С. Г. Пасічник / за відп. ред. Л. К. Радзівської. – К. : Юрінком Інтер, 2001.
10. Семаков Г. С. Нотаріат в Україні : курс лекцій / Г. С. Семаков, С. П. Кондратова. – МАУП, 2002.